

Van dorpsdokter tot hoogleraar

Colofon

ISBN: 978 94 6365 266 7
Eerste druk 2020
© 2020, Prof. dr. Jan de Haan

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel
of rechtstreeks bij de uitgeverij:
Uitgeverij Elikser
Ossekop 4
8911 LE Leeuwarden
Telefoon: 058-2894857
www.elikser.nl

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Van dorpsdokter tot hoogleraar

50 jaar huisartsgeneeskunde

Prof. dr. Jan de Haan

Voor Sebastiaan Peter en Valentijn Jan

Inhoud

Voorwoord	11
Jeugd	15
Het gezin	16
Kleutertijd	18
Lagere school	20
HBS	21
Studentenleven	27
Verder zonder dagboek	31
Aan het werk	46
Alie apothekers- en doktersassistente	52
Radiografisch bestuurbare modellen	63
Maquette	64
Sociale leven	65
Kinderwens	65
Praktijkuitrusting en bedrijfsvoering	70
Huisartsopleider	73
Verloskunde	74
Kraamzuster	79
Onderzoek in eigen praktijk	80
Verlostas	81
Ouderwetse regels	82
Euthanasie	82
Automatisering	85
Meelopen met een internist	87
Promotie	91
Omgaan met de pers	92
Een nieuwe hobby	93

Baan in Groningen (1987-1990)	95
Werken bij het NHG (1991-1995)	98
Terug in Groningen	99
Rondgang langs de Instituten	99
Ontwikkelen van onderwijsprogramma's	100
Rotterdam	101
Het werk op de huisartsopleiding	104
Studiereizen naar Engeland	106
Associatie met Wijtske	107
Verkleining van de praktijk	108
Aanloop naar het hoogleraarschap	110
De Stichting Praktijkvoering Huisartsen (SPH)	112
Oratie	113
Een ernstige ziekte	117
Opname in het AZG	122
Hallucinaties	124
Weer aan het werk	126
Uitbreiding van de maatschap	127
Promovendi	129
Samenwerking met Bedrijfskunde	130
Commissariaat	132
Hoog bezoek	135
Nieuwbouw	138
Een hersenbloeding	140
Vervroegd pensioen	147
Afscheid	149
Hobby's	151
Arts buiten kantooruren	153
Huisarts anno 1971	157

Nieuwe medicijnen	158
Maatschappelijke ontwikkelingen	161
Huisartsgeneeskunde anno 2020	162
Vooruitgang elders in de zorg	166
Toekomstvisie	167
Samenwerking met specialisten	174
Bevorderen van de samenwerking	175
Meerdaagse bijeenkomsten	176
Verwijs- en ontslagbrieven	178
Onderlinge verwijzing van specialisten	179
Positieve feedback	179
Onenigheid met een specialist	180
Mening van een specialist	181
Versnippering van zorg	182
Afronding	185
Levenslessen	187
Bijlage: Praktijkvoering, chronologische tabel	193
Over de auteur	201

Voorwoord

De oorsprong van het schrijven van mijn levensverhaal ligt in de puberteitsjaren. Er komen momenten dat je je wilt losmaken van het ouderlijk huis. Voor mij was dat moeilijk: Heimwee en nog eens heimwee. Ik zocht rust in mijn dagboek. Drie dagboeken waren nodig om enigszins volwassen te worden. Dankzij Alie mijn vrouw en de liefde voor mijn vak heb ik mijn weg gevonden in deze ingewikkelde wereld.

In dit boek beschrijf ik niet alleen mijn ervaringen als huisarts en als hoogleraar, maar ook als patiënt. Helaas moest ik na 36 jaar werkzaam te zijn geweest als arts en docent mijn werk staken om gezondheidsredenen. Een hersenbloeding maakte een abrupt einde aan mijn loopbaan. Mijn hele leven heb ik me ingezet voor de professionalisering van de huisartsgeneeskunde. Ook na mijn gedwongen pensionering bleef ik de ontwikkelingen van mijn vak volgen. Ik was mijn tijd vaak vooruit. Ik gaf in het hele land lezingen om duidelijk te maken dat er nog veel te verbeteren viel in huisartsenland. In die jaren is kritiek van collega's me niet bespaard gebleven.

Onderwijs was mijn passie. Mijn manier van lesgeven was onlosmakelijk verbonden met mijn hobby goo-

chelen. Zelfs op het wereldcongres voor huisartsen in Den Haag vermaakte ik de congresgangers in de pauzes met mijn magische optreden. Er zat altijd een boodschap in mijn acts. Het ging vaak over wetenschappelijk onderzoek.

Ik heb me altijd sterk gemaakt voor het meer inschakelen van hulppersoneel in de huisartspraktijk. Dat heeft zo'n stormachtige ontwikkeling doorgemaakt dat ik me afvraag of de patiënt daar nu nog wel blij mee moet zijn. De zorg is te veel versnipperd door de introductie van de vele hulpkrachten en door het parttime werken. De ontwikkeling van solopraktijken naar grote groepspraktijken heeft daaraan geen goed gedaan. Daar komt bij dat met de invoering van de doktersdiensten (decentralisatie van de avond-, nacht- en weekenddiensten) de persoonlijke band met de huisarts onder druk is gezet. Dit alles heeft me gemotiveerd om mijn visie op papier te zetten waar het met de huisartsgeneeskunde naartoe moet in de toekomst. Dit is ook mede ingegeven door mijn ervaringen als patiënt.

Als zoon van een glasblazer, als gepensioneerd huisarts en emeritushoogleraar voel ik me nog steeds heel erg verbonden met mijn collega-huisartsen. Maar ik wil ze wel waarschuwen dat ze de patiënt niet uit het oog verliezen. Door het parttime werken en dat al-

leen maar tijdens kantooruren dreigt er een verschromping van de persoonlijke zorg. Ik hoop met dit boek te bereiken dat zowel de collega's als hun patiënten hun inzicht vergroten in de nadelen van de huidige ontwikkelingen in de zorg. Waakzaamheid is geboden voor het behoud van ons prachtige vak.

Jeugd

Voor ons huis voeren turfschepen af en aan. Eens per jaar legden ze bij ons aan om de wintervoorraad turf te brengen. De schepen werden getrokken door een paard of geduwd door een motorbootje. We hadden een smalle lange tuin. De aardappels en groenten die we verbouwden, waren voor eigen gebruik. De tuin werd bemest vanuit een septictank waar de wc-afvoer in uitkwam. We hadden kippen en een varken. De slager kwam het varken aan huis slachten. Nog weken daarna hingen de worsten aan de zolder te drogen. Waterleiding was er niet. Driemaal per week kwam een tankwagen met drinkwater door de straat en vulden de bewoners hun emmers en tobbes met vers water. Ik zie mijn ouders nog achter de tankwagen lopen om hun emmers te vullen. We kookten op een petroleumstel. In de schuur stond een kookkachel met daarop een grote ketel waarin de was op temperatuur werd gebracht. Bij de achterdeur zat een grote put voor de opvang van regenwater. We noemden dat een regenbak.

Nieuw-Buinen, waar ik opgroeide, was bekend om zijn glasindustrie. Mijn vader werkte op de glasfabriek. Hij was glasblazer. Als kleine jongen zag ik mijn vader voor de hete oven staan. Met een ijzeren stang werd een klompje vloeibaar glas uit de oven gehaald. Al draaiend aan de stang, liet de glasmaker gloeiend glas in een ijzeren vorm zakken. Met een schaar werd het hete glas van

de buis geknipt. De vorm waarin het glas terecht kwam, bepaalde het formaat van de fles. Voordat men het glas van de stang knipte, blies men lucht door de nauwe opening in de buis in het klompje vloeibaar glas. Daarna werd het ijzeren omhulsel, de vorm, open gescharnierd en kon het flesje naar de koeloven worden gebracht. Om de glasmakers te beschermen tegen de hitte van de oven waren boven de werkplekken buizen aangebracht. Door deze buizen blies continu koude lucht. Zonder deze koeling was het niet mogelijk het vloeibare glas uit de oven te halen. Het waren zware omstandigheden waaronder mijn vader vele jaren werkte. Vader was vaandeldrager van een arbeidersvakbond. Hij was een echte “Partij van de Arbeid”-man.

De ovens van de glasfabriek werden gestookt met turf. In de verte kon je de grote bulten turf zien liggen. Het leken grote schuren zonder ramen. Achter ons huis lag een dok, een zijarm van het Dwarsdiep waar schepen konden laden en lossen. Langs het dok liep een spoorlijn.

Het gezin

Mijn oudste zus Sien was 14 jaar oud toen ik werd geboren, mijn zus Marie 9 en Jannie mijn jongste zus anderhalf. Jannie en ik waren nakomertjes, waarschijnlijk een gevolg van de oorlog 40-45. Vader werd gedwongen tewerkgesteld in een vliegtuigfabriek in Duitsland. Na zijn thuiskomst uit Duitsland raakte moeder zwanger. Als ik mijn moeder mag geloven,

waren Jannie en ik niet gepland. Wel leuk natuurlijk dat er na drie dochters nog een zoon werd geboren. Sien, als oudste dochter, werd na twee jaar MULO van school gehaald om de huishouding te doen. Ze werd mijn tweede moeder. Ik werd door haar vertroeteld tot ver na mijn babyperiode. Marie ging naar de huishoudschool.

De inwoners van Nieuw-Buinen leefden van de glas-industrie en de landbouw. Moeder lag elk seizoen op haar knieën op het land om aardappels te rooien. Zwaar werk voor een vrouw. Een opsteker maakte met een vork de aarde rond een stam aardappelen los en daarna kwamen de aardappelrooiers. Moeder vertelde dat een voorman soms een aardappel naar haar handen gooide als ze niet hard genoeg werkte. Vader werkte in ploegendienst. “Nachttoer” betekende dat hij ’s nachts moest werken. Vader en moeder werkten in het weekeinde in de garderobe bij “Frascati”, een dansgelegenheid in Stadskanaal. Ze namen de jassen in bewaring om ze na afloop van een voorstelling of een dansavond weer uit te reiken. Hetzelfde werk deden ze op afroep bij hotel Dik. Als vader ’s avonds moest werken in de fabriek, ging mijn oudste zus mee om in de garderobe te helpen.

Aangezien beide ouders altijd werkten, hadden we iets meer te besteden dan een doorsnee arbeidersgezin. Vader kocht een motor toen ik nog klein was. De motor, een Royal Andfield 350 cc, kreeg een plek

in onze gang achter de voordeur. Zo trots was hij. Ik ging al vroeg mee achterop de motor voor een toertochtje.

Mijn ouders waren dol op kaarten. Ik leerde kruisjassen en jokersen. Met mijn vader en moeder speelde ik een variant van klaverjassen: tachtigen. Een spel dat vergelijkbaar is met bridgen. Na het inzien van de kaarten mocht je bieden en vervolgens moest je het bod spelen. We speelden met inzet van lucifershoutjes en later om centen. Wat heb ik veel met mijn ouders gekaart.

Soms hadden we thuis kostgangers. Dikwijls mensen die tijdelijk op de glasfabriek werkten. Ook dat maakte ons arbeidersinkomen wat ruimer.

Ome Chris kwam regelmatig vanuit Schiedam op bezoek. Samen met zijn vrouw kwam hij op zijn brommer, een Berini. Hij leerde ons met mes en vork eten. Dat kregen we van huis uit niet mee.

Kleutertijd

Als kleuter, weet ik nog, speelde ik uren met lege lucifersdoosjes, wasknijpers en plastic treintjes. De treintjes kregen we bij de wekelijkse boodschappen van *De Gruyter*. De wagonnetjes waren hoger in rang naarmate ze minder snel omvielen. Ik liet twee legers treintjes tegen elkaar botsen. Een treintje dat omviel, was verslagen. Lage goederenwagons waren het stabielst. Personenwagons waren hoog en kantel-

den snel. Een gele platte wagon was moeilijk om te krijgen. Dat was voor mij een aanvoerder, een kolonel.

Heel jaloers was ik op een vriendje die een blikken speelgoedautootje had, dat je echt kon besturen. Met het kleine stuurwiel tje tussen duim en wijsvinger kon je er prachtig mee manoeuvreren. Vanaf mijn kleuterjaren maakte ik mijn eigen speelgoed. Modelbouw is mijn grote passie gebleven.

Als kleuter luisterde ik graag naar de liedjes die vader, moeder en mijn twee oudste zussen zongen tijdens de afwas. Dikwijls liedjes met een moraal. Ze zongen tweestemmig. In kleermakerszit op het trappedaal van de Singer naaimachine luisterde ik naar ze. Soms viel ik dan al schommelend met een papieren zak van *De Gruyter* op mijn hoofd in slaap. Als ze een droevig liedje zongen, moest ik huilen: *“Klein Janneman ging erop uit, hoorde geen getoet noch geen gefluit. De eerste auto die er kwam, die overreed klein Janneman. Hij werd in een kroegje gedragen.”* En zo ging het verder tot: *“Dat waren zijn laatste woorden, nooit zag hij zijn moedertje weer.”* Als de tranen waren opgedroogd, vroeg ik snikkend of ze het liedje nog een keer wilden zingen. Zo mooi vond ik het.

Ik speelde graag bij de graansilo, een paar huizen bij ons vandaan. Het graan werd er op boerenwagens aangevoerd en in grote ruimten opgeslagen. Door een buis die hoog boven de straat liep, werd het graan in

schepen geblazen. Dat gaf een heel karakteristiek geluid. Met regelmatige onderbrekingen hoorde je het graan door de buis stromen. Voor de silo werd gevoetbald. Gelukkig was er nog weinig verkeer want de silo lag aan de straatweg. Het terrein achter de silo was afgesloten, daar konden we niet spelen.

Voor zover ik me kan herinneren, ben ik een blauwe maandag naar een kleuterschool geweest in Stadskanaal. Een kleuterschool aan de Brugkade. Ik kwam bij juf Kloppenburg in de klas. Een heel aardige juffrouw. Van vriendjes en speelmakkertjes uit die klas weet ik niets meer.

Lagere school

In mijn jeugd maakte ik huisjes van ijscostokjes. Voor het bouwen van een fort zocht ik dagen om voldoende houtjes te verzamelen. Ik bracht uren door met het spelen met mijn bouwwerk. Plastic soldaatjes en indiaantjes vochten in mijn verbeelding om het bezit van de miniatuurvesting. Cowboyfilms waren de inspiratiebron voor de te spelen scenario's. Na het spelen werd het bouwwerk, dat uit segmenten was samengesteld, afgebroken en veilig opgeborgen. Na de ijscostokjesperiode kwam de belangstelling voor papieren bouwplaten. Later kocht ik plastic modellen. Alle stukjes hadden al hun vorm. De hele luchtvloot van de geallieerden en de Duitsers uit de Tweede Wereldoorlog heb ik gebouwd, zoals een Spitfire van